

FERNANDO PESSOA

EL BANQUER ANARQUISTA

TRADUCCIÓ DEL PORTUGUÈS
DE MANUEL GUERRERO

BARCELONA 2013

QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *O Banqueiro Anarquista*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 147 107
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© de la traducció, 2002 by Manuel Guerrero Brullet
© d'aquesta edició, 2013 by Quaderns Crema, S.A.U.

Drets exclusius d'aquesta traducció:
Quaderns Crema, S.A.U.

ISBN: 978-84-7727-551-0
DIPÒSIT LEGAL: B. 2534-2013

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i rellegat*

PRIMERA EDICIÓ EN AQUESTA COLLECCIÓ
octubre de 2013

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

Havíem acabat de sopar. Davant meu el meu amic, el banquer, gran comerciant i especulador notable, fumava com qui no pensa. La conversa, que s'havia anat esmoreint, jeia morta entre nosaltres. Vaig procurar revifar-la, a l'atzar, tot servint-me d'una idea que em va passar pel cap. Em vaig girar cap a ell, somrient.

—Per cert: em van dir fa uns dies que en altres temps vostè havia estat anarquista...

—Ho havia estat, no: ho havia estat i ho sóc. No he canviat respecte a això. *Sóc* anarquista.

—Aquesta sí que és bona! Vostè, anarquista! Anarquista, ¿de què?... A no ser que doni a la paraula un sentit diferent...

—¿De l'habitual? No, no l'hi dono. Utilitzo la paraula en el seu sentit habitual.

—¿Vol dir, aleshores, que és anarquista exactament en el mateix sentit en què són anarquistes aquests individus de les organitzacions obreres? ¿Que entre vostè i aquests individus de les bombes i dels sindicats no hi ha cap diferència, potser?

—Diferència, diferència, n'hi ha... Evidentment que n'hi ha, de diferència. Però no és la que vostè es

pensa. ¿Que potser vostè dubta que les meves teories socials no són com les seves?...

—Ah, ja ho entenc! En la teoria, vostè és anarquista; en la pràctica...

—En la pràctica sóc tan anarquista com en la teoria. I en la pràctica sóc més, sóc molt més, anarquista que aquests individus que vostè ha citat. Tota la meva vida ho demostra.

—¿Què?

—Que tota la meva vida ho demostra, sí senyor. Vostè no ha parat mai una atenció lúcida a aquestes coses. Per això pensa que dic bestieses, o que me'n ric de vostè.

—Au home, no entenc res de res!... A no ser..., a no ser que consideri la seva vida dissoluta i antisocial, i doni aquest sentit a l'anarquisme...

—Ja li he dit que no—això és, ja li he dit que no dono a la paraula anarquisme un sentit diferent de l'habitual.

—D'acord... Però continuo sense entendre... Home, vol dir que no hi ha cap diferència entre les seves teories veritablement anarquistes i la pràctica de la seva vida—¿la pràctica de la seva vida tal com és ara? ¿Vostè vol fer-me creure que té una vida exactament igual a la dels individus que vulgarment s'anomenen anarquistes?

—No, no és això. El que vull dir és que entre les meves teories i la pràctica de la meva vida no hi ha

cap divergència, sinó una coherència absoluta. Que no tinc una vida com la de la gent dels sindicats i de les bombes, això és veritat. Però és la vida d'ells que es contradiu amb l'anarquisme, es contradiu amb els seus ideals. La meua no. En mi—sí, en mi, banquer, gran comerciant, especulador si vostè vol—, en mi, la teoria i la pràctica de l'anarquisme van plegades i amb encert. M'ha comparat amb aquests ximpls dels sindicats i de les bombes per mostrar que sóc diferent d'ells. Ho sóc, però la diferència és aquesta: ells (sí, ells i no jo) són anarquistes només en la teoria; jo ho sóc en la teoria i en la pràctica. Ells són anarquistes i estúpids, jo anarquista i intel·ligent. Així és, amic meu, el veritable anarquista sóc jo. Ells—els dels sindicats i de les bombes (també vaig ser-hi jo, i vaig plegar justament pel meu veritable anarquisme)—, ells són la brossa de l'anarquisme, les femelles de la gran doctrina llibertària.

—Ni al diable no se li acudiria això! Això és increïble! ¿Però com concilia la seva vida—vull dir la seva vida bancària i comercial—amb les teories anarquistes? ¿Com ho concilia vostè, si diu que per teories anarquistes entén exactament allò que entenen els anarquistes vulgars? ¿I vostè, al damunt, em diu que és diferent d'ells per ser *més* anarquista que ells, oi?

—Exactament.

—No entenc res.

—¿Però vostè té interès a entendre-ho?

—Tot l'interès.

Es va treure de la boca el cigar, que s'havia apagat; el va tornar a encendre lentament; va contemplar el llumí que s'extingia; el va deixar amb delicadesa en el cendrer; en acabat, alçant el cap, que havia abaixat feia un moment, va dir:

—Escolti. Els meus orígens són en el poble, en la classe obrera de la ciutat. No vaig heretar res de bo, com pot imaginar, ni la condició, ni les circumstàncies. Tan sols una intel·ligència lúcida per naturalesa i una voluntat bastant forta. Però aquests eren dons naturals dels quals el meu origen humil no em podia privar.

»Vaig ser obrer, vaig treballar, la vaig passar magra; vaig ser, en resum, allò que la majoria de gent és en aquell medi. No dic pas que passés veritable gana, però n'estava a prop. D'altra banda, podia haver-la passat, i això no hauria alterat res del que va venir després, o del que li explicaré, ni del que va ser la meua vida, ni del que és ara.

»En suma, vaig ser un obrer normal i corrent; com tots, treballava perquè havia de treballar, i treballava el menys possible. Intel·ligent, sí que ho era, jo. Sempre que podia, llegia coses, discutia coses, i, com que no era ruc, va sorgir en mi una gran insatisfacció i em vaig revoltar contra el meu destí i contra les condicions socials que el feien així. Ja li he

dit que, en veritat, el meu destí podia haver estat pitjor del que era; però en aquell moment em semblava que jo era un ésser a qui la Fortuna havia fet totes les injustícies possibles, i que s'havia servit de les convencions socials per tal de fer-me-les. Això era al voltant dels meus vint anys—vint-i-un com a màxim—, que va ser quan em vaig fer anarquista.

Va aturar-se un moment. Es va girar una mica cap a mi. Va continuar, inclinant-se una mica més.

—Sempre he estat una persona més o menys lúcida. Em sentia rebel. Volia entendre la meva revolta. Vaig fer-me anarquista convicte i conscient, l'anarquista convicte i conscient que sóc avui.

—I la teoria, que vostè té ara, ¿és la mateixa que tenia aleshores?

—La mateixa. La teoria anarquista, la veritable teoria, és només una. Tinc la que sempre he tingut, des que em vaig fer anarquista. Vostè veurà... Li deia que, com que era lúcid per naturalesa, em vaig tornar anarquista conscient. Ara bé, ¿què és un anarquista? És un rebel contra la injustícia que ens fa néixer desiguals *socialment*, en el fons és només això. I d'aquí en resulta, com es pot veure, la revolta contra les convencions socials que fan possible aquesta desigualtat. El que li mostro ara és el camí psicològic, és a dir, com és que la gent es fa anarquista; de seguida anirem a la part teòrica de l'assumpte. Per ara, entengui bé quina seria, en les meves circumstàncies, la

revolta d'una persona intel·ligent. ¿Què és el que veu aquesta persona pel món? Un neix fill de milionari, protegit des del bressol contra aquells infortunis—i no són pocs—que els diners poden evitar o atenuar; un altre neix miserable, per ser, des de nen, una boca més en una família on les boques sobren pel menjar que hi pot haver. Un neix comte o marquès, i té per això la consideració de tothom, faci el que faci; un altre neix així com jo, i ha d'anar dret com un pal per ser tractat, si més no, com una persona. Uns neixen en unes condicions en què poden estudiar, viatjar, instruir-se, tornar-se (diguem-ne) més intel·ligents que d'altres que ho són per naturalesa. I així en endavant, i en tot...

»Les injustícies de la Natura, rai: no hi podem fer res. Ara bé, les de la societat i les de les seves convencions, aquestes ¿per què no evitar-les? Accepto—no tinc cap altre remei—que un home sigui superior a mi pel que la Natura li ha donat—el talent, la força, l'energia—; no accepto que sigui el meu superior per qualitats postisses, amb les quals no va sortir del ventre de sa mare, sinó que se les va trobar de xamba després de sortir-ne—la riquesa, la posició social, la vida fàcil, etc.—. Va ser de la revolta, que li estic donant a entendre en aquestes consideracions, que va néixer el meu anarquisme d'aleshores—l'anarquisme que, ja li he dit, mantinc avui sense cap alteració.